

Lapin ELY-Keskus
PL 8060
96101 Rovaniemi
kirjaamo.lappi@ely-keskus.fi

LAUSUNTO

25.6.2015

Dnro 585/2015

Asia: Paliskuntain yhdistyksen lausunto koskien Kittilän kultakaivoksen toiminnan laajentamisen YVA-menettelyä

Viite: Lausuntopyyntö LAPELY/1434/2014

KITTELÄN KULTAKAIVOKSEN LAAJENNUS: RIKASTAMON SYÖTEMÄÄRÄN KASVATTAMINEN JA NP4-RIKASTUSHIEKKA-ALLAS

YVA-Ohjelma

Agnico Eagle Finland Oy suunnittelee kaivostoiminnan laajentamista. Tähän laajennushankekokonaisuuteen kuuluvat tällä hetkellä Kuotkon malmion hyödyntäminen (erillinen YVA-menettely käynnissä), sekä rikastamon syötemäärän ja rikastushiekan varastoimiskapasiteetin kasvattaminen (kyseinen YVA-menettely). Rikastamon syötemäärän ja rikastushiekan varastoimiskapasiteetin kasvattaminen (käytännössä NP4-allas) tulee vaatimaan myös Kittilän kultakaivoksen kaivospiirin laajennuksen. Kaikki nämä hankkeet nivoutuvat varsinkin porotalouden kannalta toisiinsa.

Kittilän kultakaivos kaikkine toimintoineen ja laajennussuunnitelmineen sijoittuu kokonaan Kuivasalmen paliskunnan alueelle. Kaivostoiminnalla on huomattavia vaikutuksia ja kaivostoiminnan laajeneminen tulee entisestään vaikeuttamaan Kuivasalmen paliskunnan poronhoitoa. Paliskunnan suurin sallittu eloporumäärä on 6000 ja poronmistajia oli 132 poronhoitovuonna 2013–2014 (vrt. s.120). Paliskunnan poronhoito perustuu luonnonlaitumien ympärivuotiseen hyödyntämiseen. Poronhoito on merkittävä elinkeino Kittilässä. Elinkeinolla on paitsi välittömiä, myös välillisiä työllisyysvaikutuksia mm. lihan ja muiden tuotteiden jalostuksessa ja kuljetuksissa. Poro ja poronhoito ovat lisäksi hyvin keskeinen osa Levin ja Kittilän matkailuimagoa. Elinkeino merkitys syrjäkylien asuttuna pitämiseksi, elinvoimaisuudelle ja maisemakuvalle on suuri.

Poronhoidon huomioiminen

Poronhoitolaki (PHL 848/1990) on erityislaki, joka turvaa poroelinkeinoon asemaa ja alueidenkäyttöä edellytyksiä. Kuivasalmen paliskunta sijaitsee erityisesti poronhoitoa varten tarkoitettulla alueella. Alueella maata ei saa käyttää sillä tavoin, että siitä aiheutuu huomattavaa haittaa poronhoidolle (PHL 2

§). Poronhoidon kannattavuus perustuu vapaaseen laidunnusoikeuteen (PHL 3 §). Poronhoitolaissa säädetään myös neuvotteluvollisuudesta suunniteltaessa valtion maita koskevia poronhoidon harjoittamiseen vaikuttavia toimenpiteitä (53 §).

Laajennussuunnitelmat sijaitsevat valtion maalla, erityisellä poronhoitoalueella, joka on maakuntakaavassa merkitty maa- ja metsätalousvaltaiseksi alueeksi (M 4511). Alueella ei ole voimassaolevaa yleiskaavaa eikä asemakaavoja. Valtakunnalliset alueidenkäyttötavoitteet (VAT) ja Tunturi-Lapin maakuntakaavan yleismääräykset vaativat poronhoidon ja muiden luontaiselinkeinojen alueidenkäyttölistien toiminta- ja kehittämisedellytysten turvaamista.

Lapin ELY-keskuksen ja Lapin liiton syyskuussa 2014 antaman linjauksen perusteella alueen kaavoitus ei ole välttämätön käsillä olevan hankkeen kohdalla, mutta maankäyttötarpeiden arviointi ja asiaan liittyvä osallistaminen tulee toteutua riittävässä määrin. Lisäksi kaivoslain (KaivosL 621/2011) 47 §:n mukaan: ”Kaivostoiminnan tulee perustua maankäyttö- ja rakennuslain mukaiseen oikeusvaikutteiseen kaavaan taikka kaivostoiminnan vaikutukset huomioon ottaen asian tulee olla muutoin riittävästi selvitetty yhteistyössä kunnan, maakunnan liiton ja elinkeino-, liikenne ja ympäristökeskuksen kanssa.”

Yhdessä nämä tarkoittavat sitä, että alueen maankäyttö ja hankkeen vaikutukset tulee olla riittävässä määrin selvitetty. Lisäksi tulee huomioida, että alueen maankäytöstä ei saa aiheutua poronhoidolle huomattavaa haittaa. Porotalouteen liittyvä erillisselvitys tehdään kyseinen NP4-allashanke ja Kuotkon malmion hyödyntämishanke yhdistäen.

Kaivostoiminnan vaikutuksia Kuivasalmen paliskunnassa

Kuivasalmen paliskunnassa on Kittilän kultakaivoksen toiminnan lisäksi aktiivista malminetsintää. Kaivostoiminnalla on monenlaisia vaikutuksia paliskunnan poronhoitoon.

YVA-ohjelman kappaleessa 8.9.1 (s. 118–124) kuvaillaan poronhoidon nykytilaa Kuivasalmen paliskunnassa. Poronhoidon nykytilan kuvauksessa pitäisi entistä suuremmin tuoda esiin myös nykyisen kaivostoiminnan vaikutus, sillä nykytilanne alueella on monelta osin kaivostoiminnan vaikutuksiin sopeutumista. Vaikutuksia ovat:

- (i) **Laidunten väheneminen suoraan kaivostoimintojen alle, sekä epäsuorasti laajemmalta alueelta häiriövaikutuksen vuoksi.** Suuri osa alueen porokarjasta (etenkin tuottava osa, eli vaatimet) ei laidunna kaivoksen lähialueella samalla tavalla kuin ennen. Laidunnuspaine on kasvanut muissa osissa paliskuntaa.
- (ii) **Porojen vakiintuneet kulkureitit ovat muuttuneet.** Ennen poroista suurin osa (75%) tuli keskitalven ajaksi kotitarhoille. Nyt kulkemisen estää kaivoksen kuivatusvesien kastelema jänkä kaivoksen länsipuolella. Poroja joudutaan tuomaan kotitarhoihin autoilla. Joitakin hirvainta ja härkiä kulkee kaivokselle kesällä räkkäsuojaan, vaikka kaivosalue on aidattu. Siellä ne altistuvat erinäisille vaaroille.

- (iii) **Kaivoksen vaikutukset poronhoitotöihin.** Porojen tiheys on keskipalkisessa alhaisempi kuin ennen ja poroja on ollut vaikeampi koota ja kerätä erotuksiin. Käytännössä poronhoitotyöt ovat siis vaikeutuneet ja lisääntyneet. Kaivosta lähimmän erotusaidan, Suasselän, käsiteltyjen porojen määrät ovat vähentyneet merkittävästi. Myös Liinaharjan aita on käynyt merkityksettömäksi.
- (iv) **Porojen liikennevahingot ovat lisääntyneet kaivostoiminnan alkamisen jälkeen.** Porokolarit koko paliskunnassa ovat kaksinkertaistuneet. Kasvu on nähtävillä erityisesti kaivokselle johtavilla teillä. Vahingot kohdistuvat tiettyjen poronomistajien poroihin ja ovat siksi merkittäviä. Ne voivat vaikuttaa porokarjan rakenteeseen (liikaa nuoria, kuolleiden tilalle jätettyjä poroja, jotka eivät tuota ennen kuin 3-4 vuoden iässä).

Kaivostoiminnan laajeneminen tulee mitä todennäköisimmin voimistamaan vaikutuksia porojen laiduntun käyttöön ja liikennevahinkojen määriin. Suasselän erotusaita voidaan joutua rakentamaan uudestaan, jos toiminta häiritsee porojen laidunnusta ja poronhoitotöitä. Tästä on vahvoja viitteitä jo nyt: GPS-pantaseurannan perusteella porot nousivat keväällä 2012 kaivoksen itäpuolelta kiertäen suoraan Pokan kylän läheisyyteen. Ne eivät menneet Kuotkon kautta Suasselän alueelle, kuten normaalisti. Porot välttivät Kuotkossa käynnissä ollutta tutkimustoimintaa.

Yksityiskohtaisemmat huomiot YVA-ohjelmasta

Kaivostoiminnan vaikutusten seuranta on aina ensiarvoisen tärkeää. Tämän hetkisen kaivostoiminnan vaikutukset Kuivasalmen paliskunnan ovat jo varsin hyvin tiedossa. Kaivostoiminnan laajeneminen tulee entisestään vaikeuttamaan ja haittaamaan paliskunnan poronhoitoa, sekä lisäämään työkuormitusta.

Hankkeen ympäristövaikutuksia arvioitaessa vaikutukset poronhoitoon tulee tarkastella ja tuoda esille kokonaisuutena Kuotkon hankkeen ja jo toiminnassa olevan kaivoksen kanssa. Nykytilan tarkka kuvaus on oleellista, jotta tulevista vaikutuksista, näiden lieventämis- sekä korvausvastuista ei syntyisi epäselvyyksiä. Nykytilannehan on toiminnassa oleva kaivos, josta on Kittilän kaivoksen edellisen toiminnan laajennuksen yhteydessä tehty porotalousselvitys (Pöyry Finland Oy 2012). On hyvä, että YVA-menettelyssä tätä porotalousselvitystä sekä olemassa olevaa paikkatietoaineistoa aiotaan hyödyntää. Tämän lisäksi pienryhmätoiminta ja neuvottelut paliskunnan poromiesten kanssa ovat ensiarvoisen tärkeitä. Näitä suunniteltaessa on tärkeää ottaa huomioon poronhoitotöiden kiireisimmät ajankohdat.

Sosiaaliset ja taloudelliset vaikutukset poronhoitoon tulee arvioida kattavasti. Laajeneva kaivostoiminta Kuivasalmen paliskunnassa aiheuttaa huolta elinkeinon jatkuvuudesta. Poronhoidon taloudellinen kannattavuus tulee edelleen heikkenemään mm. lisääntyvien työ- ja lisäruokintakustannusten myötä. Laajenevan kaivostoiminnan vaikutusten kautta elinkeinon mielekäs jatkuvuus alueella voi olla vaakalaudalla.

Ympäristövaikutuksia arvioitaessa olisi huomioitava entistä paremmin poron ruokakasveihin, -jäkäliin ja -sieniin kertyvät vaikutukset ja sitä kautta poronlihaan. Ympäristövaikutukset vaikuttavat suoraan porotalouteen, joka on elinkeinona suoraan riippuvainen ympäristön puhtaudesta. Poronlihan imago puhtaana luonnontuotteena kärsii, jos siitä mitataan vaikkapa merkittäviä kohonneita raskasmetallipitoisuuksia. Imagon kärsiminen puolestaan vaikuttaisi kaikkeen poronlihan tuotantoon Suomessa. Poronliha on muusta elintarviketuotannosta poiketen hyvin vahvasti imagotuote.

Kun kaivostoiminta alueella joskus tulevaisuudessa lakkaa, pitäisi porojen pystyä käyttämään entisiä kaivostoiminnan alueita laidunalueina. Nykyiset NP-rikastushiekka-altaat sisältävät mm. sulfideja ja arseenia ja ne luokitellaan ongelmajätteeksi. On varsin tärkeää, että tällaiset aineet eivät pääse leviämään ympäristöön tai esimerkiksi Seurujokeen, jonka viereen NP4-allasta kaavaillaan. Huomautettakoon vielä, että alueen vesien valumasuunta on juuri Seurujokeen päin. Kaivoksen turvallinen vesien hallinta on aivan keskeinen kysymys niin ympäristön kuin porotaloudenkin kannalta.

Arvioitaessa epäsuoria vaikutuksia poronhoitoon tulisi huomioida myös lisääntyvä liikenne. Tähän liittyen voisi selvittää todennäköisten porovahinkojen minimointiin tähtääviä toimenpiteitä.

Kaivosyhtiön ja paliskunnan edustajien tulee käydä läpi vaikutusten lieventämistoimet ja kompensatiot säännöllisesti. Kuivasalmen paliskunnalle tulee turvata tiedonsaanti ja yhteistyö kaivosyhtiön kanssa. Oikeudenmukaisista korvauksista alueen alkuperäiselle elinkeinolle on syytä sopia hyvissä ajoin ennen kuin kaivostoimintaa laajennetaan muille alueille.

PALISKUNTAIN YHDISTYS

Anne Ollila
toiminnanjohtaja

sh/ao